

ních dřevin již zde ale chybí a některé byly vysázeny na nevhodná místa. Hrubým zásahem do kompozice byla výstavba rodinných domů v hlavní ose parku pod zámkem, kde dříve stála chmelnice.

Zahradní průčelí ovládá široký parter, který terasovitě sestupuje středním schodištěm do osově orientované, pravidelně formální zahrady s bazény, balustrádami a střihanými stěnami a loubím. Optickým vyústěním jsou Hostýnské vrchy. V přírodní části parku rostou mohutné věkovité dřeviny. Park je udržován a využíván jak návštěvníky, tak místním obyvatelstvem.

Přikazy

První písemná zmínka o obci je z roku 1250 a je spojena se jménem Martinka z Přikaz, který část vesnice odkázal olomoucké kapitule. O sto let později se Přikazy staly církevním majetkem. Mimořádný výskyt archeologických nálezů v obci a okolí potvrzuje prehistorické osídlení. Dominantou je budova Záloženského domu; byl postaven v letech 1919–1921 na místě obecního hostince „Na radnici“. Zajímavá je kaple sv. Cyrila a Metoděje, postavená v letech 1924–1926. Soubor staveb lidové architektury, nazývaný „Hanácké skanzen“, je dokladem hliněného lidového stavitelství z oblasti Hané, kterou představují 4 paletové stodoly z první poloviny 19. století a kompletní hanácký statek s obytnou a hospodářskou částí, na které navazují zahrady se starými ovocnými stromy. Stavby jsou kulturními památkami, doplněnými venkovským mobiliářem z let 1799–1950.

Velké Losiny

Ozdobná renesanční zahrada s labyrintem vznikla roku 1602. V letech 1731–1738 byla za Jana Ludvíka ze Žerotína vybudována barokní zahrada francouzského stylu s desetistupňovou kaskádou, bazénem s vodotrysky a pavilony s bohatou sochařskou výzdobou. Zahrada však byla za Liechtensteinů začátkem 19. století zrušena a přeměněna na krajinářský park s výhledy na okolní horskou krajinu Jeseníků. Byl také založen rybník a obvodní komunikace.

Dnešní oranžerie v zámeckém parku se nachází západně od zámku. Pochází z roku 1886 a byla tedy vystavěna již v novém přírodně krajinářském parku, jehož autorem byl zahradník František Slabý ml. V současné době je oranžerie používána k prezimování rostlin a předpokládá se její památková obnova.

Vlčice

Východně od zámku se nachází hospodářský dvůr a zahrada. Uprostřed její severní strany byla postavena oranžerie, nazývaná palmový skleník, a skleníky pro pěstování květin a zeleniny. Využívání těchto staveb skončilo koncem 2. světové války a dnes již pozorujeme pouze obvodové zdvo v rozbujelé náletové zeleni.

Tančírna v Račím údolí

Secesní tančírnu (Georgshalle) v Račím údolí nechal postavit v roce 1903 vatislavský kardinál Georg Kopp. Zakázku na stavbu získal místní stavitel Alois Utner, který dřevěnou stavbu ve stylu alpského lidového domu ozdobil secesními motivy. Taneční sál byl dlouhý 20 metrů a stěny byly bohatě prosklené barevnými vitrážemi. Do sálu se vstupovalo širokým vnějším schodištěm. Mimořádné architektonické ztvárnění stavby doplňovalo zasazení do parčíku s četnými dřevinami. Restauráční zařízení fungovalo ještě po roce 1945, vlastníkem se staly Československé státní lesy. V roce 1979 byla vybudována v jihozápadní části parku nora a pořádaly se zde závody v norování lišek. Dalším vlastníkem se stalo JZD Čejč a poté České dráhy. Stavba chátrala a byla na pokraji zřícení. Jeseňnické Hnutí Brontosaurus zahájilo pokus o záchranu stavby, nadšenci na své náklady prováděli nejnutnější údržbu. Až v roce 2007 odkoupila obec Bernartice tančírnu a v roce 2014 získala dotaci 12 milionů korun. Jediněnou stavbu se tak podařilo díky velkému úsilí zachránit.

Kozí hrádek v Bílém Potoce

Romantický hrádek vznikl podle návrhu úspěšného herce Rudolfa Rittnera v letech 1908–1909 přestavbou statku v Bílém Potoce. Dominantním prvkem hrádku je obytná budova s hranolovou věžičkou se střechou ve tvaru zvonové helmice zakončené makovicí. Celý objekt byl srostlý s přírodou mimo jiné ozeleňnými fasádami; dnes zůstaly jen prázdné treláže. Podle mapy stabilního katastru na místě Rittnerova hrádku stál v roce 1836 velký statek se zděnými budovami, který byl později přestavěn. Objekt obklopuje park, který se rozkládá zejména ve svahu nad stavbou. Součástí je i vodní plocha navazující na dvůr. Dnes je objekt v soukromých rukou a probíhá jeho postupná obnova.

Lázně Jeseník

Lázně jsou spojené se jménem Vincence Priesnitze (1799–1851), který v přírodním prostředí v vodních pramenů založil vodoléčebný ústav světové pověsti. Byla zde vybudována řada lázeňských budov, parková kolonádová cesta s výhledy, instalovány sochy. Při kraji lesů nad lázněmi se nachází krajinná úprava Jižní svah se sochařským areálem Jana Šimka. Svažité terén je modelován do zemních vln, kterými probíhá spirálová cesta, hrubě dlážděná a zatravněná, doplněná jedenácti sochařskými zastaveními Cesty života. Jediněné splnutí kompozice s okolní krajinou přímo vybízí k meditaci.

Zámecký park v Jánském vrchu

V roce 1776 byla založena formální okrasná zahra-

da pravidelného francouzského typu.

Po roce 1800 za biskupa Jana Kristiána Hohenlohe-Waldenburga na jižním svahu vznikl krajinářský park, který byl později rozšířen za biskupa Leopolda Swednického. Poměrně srázné svahy a také členitost terénu byly dobře dispozičně využity na rozloze 11,2 ha, kde rostou zajímavé dřeviny.

Závěr

Poděkování za přípravu a organizování akce náleží Ing. Petrovi Kubešovi a dále Ing. Evě Pulkertové a Mgr. Tomášovi Vítkovi. Vstřícnou spoluprací přispěli starosta Habrovan Radoslav Dvořáček a zámecká zahradnice Julie Kargerová ve Velkých Losinách. Bylo nám umožněno nahlédnout do zázemí zajímavých objektů, seznámit se s historickými souvislostmi a současností. Věříme, že se co nejdříve podaří provést obnovu oranžerie v Habrovanech, v Olomouci a Velkých Losinách i objektu Kozího hrádku. Oranžerie ve Vlčicích se nachází již pouze v torzu. Velmi kladně hodnotili účastníci jednání obnovu parku ve Veselíčku a rekonstrukci tančírny v Račím údolí. Získané zkušenosti a poznatky zcela jistě opět využijí všichni, kteří se zajímavého pracovního jednání zúčastnili.

Dagmar FETTEROVÁ

Co je nového v Lomnici u Tišnova

V rámci celostátní akce *Víkend otevřených zahrad* byla dne 11. června 2016 již podruhé uspořádána komentovaná prohlídka obnovené oranžerie s hrnčírnou a pecí, která získala cenu veřejnosti v rámci ceny NPÚ Patrimonium pro futuro 2014, a navazujícího zámeckého parku a lesoparku. *Víkend otevřených zahrad* celostátně organizuje Průvodce parkem, o. s., za podpory NPÚ a ve spolupráci se Společností pro zahradní a krajinářskou tvorbu a Svazem zakládání zeleně. Partnerem je Zahradnická fakulta Mendelovy univerzity v Brně. Svátek zahrad běžně nepřístupných veřejnosti vznikl ve Velké Británii a probíhá vždy během druhého červnového víkendu. Letos se otevřely brány již sto osmdesáti zahrad a parků. Na akci v Lomnici se podílel Městys Lomnice, NPÚ, územní odborné pracoviště v Brně, Střední odborné učiliště a Střední odborná škola v Lomnici u Tišnova, Střední škola hotelnictví a gastronomie SČMSD a majitelka památky, paní Zdeňka Tusková.

V rámci lomnické prohlídky doc. Ing. Jan Lacina, CSc., provedl 101 (!) návštěvníků, mezi kterými bylo i 25 členů Sdružení přátel botanické zahrady v Brně, zámeckým parkem se zajímavými stromy, mezi nimiž vynikají dva památné – javor horský a buk lesní červenolistý. Prohlídka pokračovala lesoparkem k obnove-

nému loveckému pavilonu a k bývalému zámeckému zahradnictví, kde byli návštěvníci autorkou tohoto příspěvku informováni o procesu zachrany havarijní oranžerie s hrncírnou a pecí. Tyto stavby byly obnoveny v letech 2011–2014 díky financím z Havarijního programu MK ČR, městyse Lomnice, majitelek a sponzorů. V oranžerii v roce 2014 vznikla expozice unikátních zahradních lemevek zde nalezených a dalších zapůjčených ze zámeckých i soukromých objektů.

Jako pietní vzpomínku na bývalého zámeckého zahradníka pana Bohumila Čepičku († 8. 5. 2016), který by se letos dožil 96 let, jsme umístili v oranžerii jeho fotografii s životopisem a paní Tousková naaranžovala růže ze zámecké zahrady. Student Zahradnické fakulty v Lednici Radim Klepárník udělal radost mnoha návštěvníkům, kterým věnoval sazeničky bylinek. Prohlídky unikátního areálu budou probíhat i při dalších příležitostech.

Propagace lomnických kulturních památek v roce 2016 pokračovala i dalšími způsoby. Příkladem je přihlášení dvou úspěšných realizací – zmíněné zachrany oranžerie s hrncírnou a rekonstrukce Židovského náměstí – do národní putovní výstavy *Má vlast cestami proměn*. Letošní již 8. ročník této výstavy byl zahájen v sobotu 21. května 2016 v Praze na Vyšehradě. Výstavu pořádá Asociace Entente Florale CZ – Souznění ve spolupráci s NKP Vyšehrad, hlavním městem Prahou a partnerskými kraji. Symbolem projektu je kamenné srdce, které bylo vykopáno na vyšehradské akropoli – toto symbolické srdce pak slavnostně předal představitelům jednotlivých krajů prof. MUDr. Jan Pírk, DrSc.

Návštěvníci si tak mohli na Vyšehradě do 30. 6. letošního roku prohlédnout 112 panelů z různých míst naší země. Poté se panely vydaly na celoroční pouť po republice podle stanoveného harmonogramu. Jihomoravský kraj byl kromě dvou zmiňovaných panelů z Lomnice zastoupen i dalšími památkami: Brno – VIDA! Science centrum, Brno – Vila Löw-Beer, Bučovice – Bakchova fontána, Lednice – Akademická zahrada Zahradnické fakulty Mendelovy univerzity, Lednice – Multifunkční centrum zámek Lednice, Mikulčice – Slovanské hradiště a Mikulov – Obnova teras barokové zámecké zahrady.

Na internetu probíhá v souvislosti s výstavou současně i titul Nejkrásnější proměna roku a vítězové budou vyhlášeni při zahájení dalšího ročníku v roce 2017. *Má vlast cestami proměn* je novou a účinnou možností, jak zajistit zaslouženou publicitu smysluplným projektům. Bližší informace o této akci jsou k dispozici na www.cestamipromen.cz/hlasovani.

Dagmar FETTEROVÁ

Hamilton znovuobjevený

Zásluhou Ludmily Ourodové-Hronkové byla v poslední době znovu věnována pozornost malířskému dílu bratrů Hamiltonů, středoevropsky činných barokních umělců vzešlých z rodu se skotskými kořeny. Na místě prvním je nutno jmenovat Johanna Georga de Hamiltona (1672–1737), který proslul zejména bravurními olejomalbami s loveckými náměty, jezdeckými portréty a velmi detailně vypracovanými podobiznami koní a psů. Od samého počátku 18. století maloval pro knížecí dům Liechtensteinů a od roku 1705 působil na jihočeských zámcích Hluboká, Ohrada a Třeboň, kde pracoval jako malíř na dvoře Adama Františka ze Schwarzenbergu, jednoho z nejmocnějších barokních aristokratů českých zemí. Hamilton svá díla dodával i dalším významným šlechtickým rodinám té doby, například Serényiům či Althanům. V posledních dvou desetiletích života pracoval jako kabinetrní malíř na vídeňském dvoře císaře Karla VI.

Na sklonku loňského roku publikoval Národní památkový ústav o tomto pozoruhodném umělci monografii,¹ jeho tvorbu v souvislosti s dílem jeho bratra Filipa Ferdinanda (1664–1750) se věnuje i nově vydaný anglickojazyčný výběrový katalog.² Ve spolupráci s Národním zemědělským muzeem připravili pracovníci českobudějovického územního pracoviště Národního památkového ústavu na podzimní měsíce roku 2016 také výstavu z děl obou bratrů.³

Poslední samostatnou výstavou prací Johanna Georga de Hamiltona přitom byla vídeňská prezentace jeho tvorby, kterou roku 1888 financoval Jan Adolf II. ze Schwarzenbergu, dědic a zčásti též rozmožitel rozsáhlé kolekce jeho obrazů. Jméno Hamilton se poté v odborné diskusi výrazněji objevilo až na konci 30. let 20. století v rámci výzkumu reálií barokního císařského dvora,⁴ což k němu v důsledku přivábilo i trvalou pozornost světových aukčních síní. V politicky i kulturně izolovaných Čechách o něco častěji zaznívalo až od 70. let 20. století, kdy Oldřich Jakub Blažíček vyzdobil několika koňskými portréty a loveckými výjevy bývalou pracovní kněžnu v prvním patře zámku Hluboká; od té doby byla nazývána (ahistoricky, ale v daných souvislostech trefně) Hamiltonovým kabinetem. V dobových turistických průvodcích byl prezentován jako „šperk zámku“. Před několika lety podnítil zájem o Hamiltonovo dílo v liechtensteinských sbírkách Herbert Haupt.⁵ Nyní se podařilo upozornit na bohatství hamiltonovských obrazů ve sbírkách zámků spravovaných NPÚ.

Existuje několik dobrých důvodů, proč by dílo Johana Georga Hamiltona nemělo být opomíjeno památkové péčí. Tím prvním je prostý fakt, že Národní památkový ústav je správcem téměř osmi desítek jeho děl (zejména olejomalb na plátně a měděném plechu), která patří nejen umělecky, ale i z finančního hlediska k nejhodnotnějším předmětům ve sbírkách tuzem-

1

Obr. 1. Obálka hamiltonovské monografie vydané českobudějovickým pracovištěm Národního památkového ústavu v roce 2015, grafické zpracování Tomáš Halama.

ských zámků. Nejrozsáhlejší kolekce jsou součástí fondů zámků Hluboká, Milotice a (druhotně) Slatiňany.

Jejich vícestranné odborné využití ukázalo, že sice veřejná prezentace výtvarných děl v autenticky zachovaných interiérech šlechtických domů má svůj velký a nezpochybnitelný význam, ale také své limity – knižní publikování s kvalitními fotografiemi celků i detailů a příležitostnou galerijní prezentaci s možností detailního diváckého výjmu nemůže nahradit. Aby se Národní památkový ústav stal středoevropsky relevantní odbornou institucí, má v tomto směru stále ještě co dohánět. Hamiltonovské výzkumné i prezentační akti-

■ Poznámky

1 Ludmila Ourodová-Hronková, *Johann Georg de Hamilton (1672–1737). Malíř zvířat a lidí*, České Budějovice 2015.

2 Ludmila Ourodová-Hronková, *The Hamilton Brothers. Aristocratic Hunting Paintings in the 18th Century*, České Budějovice 2016.

3 *Bratři Hamiltonové. Obrazy aristokratického lovectví 18. století*, výstava v prostorách zámku Ohrada ve dnech 1. 9. – 31. 10. 2016.

4 Otto Antonius, *Über die Schönbrunner Pferdebildnisse J. G. V. Hamiltons und das Gestüt zu Halbthurn*, *Zeitschrift für Züchtung* XXXVIII, 1937, s. 1–73.

5 Herbert Haupt, *Ein Liebhaber der Gemälde und virtuos. Fürst Johann Adam I. Andreas von Liechtenstein (1657–1712)*, Wien 2012.